

Lastekirurgia Eestis

Uudo Reino¹, Mall Sepp¹, Mari Majass², Inga Freiberg², Karin Varik¹ - ¹TÜK kirurgiikliinik, ²Tallinna Lastehaigla

lastekirurgia, lastekirurgia osakonnad, lastekirurgid

Iseseisev lastekirurgia osakond loodi 1962. a Tallinna Vabariiklikus Haiglas ning Tartu Linna Kliinilises Haiglas. Seega on Eestis lapsi kirurgiliselt ravitud spetsialiseeritud osakondades 40 aastat. Viimastel aastatel on neis tehtud üle 4000 operatsiooni aastas. Osakondade varustust on täiustatud ja ravivõimalusi laiendatud. Eestis töötab 13 lastekirurgi ja 7 lasteortopeedi.

Laps ei ole mitte täiskasvanud inimene miniatuuris, vaid organism, mis erineb täiskasvanust ealiste anatoomilis-füsioloogiliste iseärasuste poolest ning areneb vastavalt oma arenguseadustele. Selle tõttu kulgevad patoloogilised protsessid lapse organismis täiskasvanust erinevalt. Edukas konservatiivne ja kirurgiline ravi sõltub nende protsesside ning ealiste iseärasuste tundmisest ja korrigeerimise oskusest. Lastekirurgia on üks traditsioonilistest kirurgilistest erialadest, mis tegeleb lapsea kirurgiliste haiguste raviga ning uurib kirurgiliste haiguste kulgu, diagnoosimist ja ravi, arvestades lapse organismi anatoomilis-füsioloogilisi iseärasusi. Eriala tegeleb kaasasündinud väärarengute, omandatud haiguste ja vigastuste diagnostika ning kirurgilise raviga. Lastekirurgia on tihedalt seotud nii abdominaalkui ka torakaalkirurgia, ortopeedia, uroloogia, onkoloogia jt erialadega.

Europa Lastekirurgide Assotsiatsiooni seisukohta järgi (Brüssel, 6.–9. mai 1999) tohib kirurgilist abi vajavaid lapsi ravida ainult spetsiaalse ettevalmistuse saanud lastekirurg. Lastekirurgia litsentsi omavale osakonnale on esitatud järgmised nõuded: lapsed paigutatakse lastepalatisse, lastega töötab eriettevalmistuse saanud personal, käepärast peab olema lasteintensiivravi võimalus ning anesteesia teeb vastava ettevalmistuse saanud anesteesioloog. Esimesed laste eripalatiid loodi Toome Haavakliinikus 1938. aastal dr H. Petlema eestvedamisel. Palatiid paiknesid teisel korrusel

isoleerituna täiskasvanuist. Raviarstid olid erialalise ettevalmistuseta üldkirurgid. Laste ravist võtsid osa kõik haavakliiniku kirurgid. Töö oli organiseeritud põhimõttel, et kirurgid vahetusid aseptilise ja septilise osakonna vahel iga kuue kuu järel. Lastepalatiid paiknesid septilise osakonna poolisel küljel, mistõttu üks septilise osakonna kirurgidest hakkas teenindama ainult lapsi. Koos kirurgidega vahetusid ka õed. Lastepalatiide oli 4, voodikohti 19.

Ravivõimalused olid tol perioodil halvad. Puudus laste opereerimise instrumentarium, isegi lahaseid (puust) valmistasid haigla puusepad. Lapsi opereeriti nagu täiskasvanuid (herniotoomia Bassini järgi, vastsündinu reieluu murde raviti operatiivselt – osteosüntees jämeda siidiga jne). Teadmised vastsündinute kirurgilisest patoloogiast olid minimaalsed (näiteks aanuse atresia puhul perforeeriti anaalava piirkond ainult skalpelliga). Eeldused iseseisva lastekirurgia osakonna loomiseks kujunesid pärast seda, kui dr Mall Sepp suunati 1960. aastal Moskva Arstide Täiendusinstituuti 4kuulistele lastekirurgia osakonna juhatajate kursustele. Seal naasnuna 01.05.1960 jäi ta tööle lastekirurgina ega võtnud enam osa kirurgide rotatsioonist aseptilise ja septilise osakonna vahel. Seda kuupäeva võiks tinglikult pidada lastekirurgia osakonna alguseks, sest ka õed, kes sel ajal osakonnas töötasid, jäid sinna püsivalt. Arstidest jäi lasteortopeedina osakonda tööle dr B. Maarits.

**Foto 1. Tallinna Lastehaigla lastekirurgia osakonna arstid.
Paremalt M. Märtsen, L. Gustavson, I. Varik, A. Paal, M. Majass, O. Porosaar.**

Esimesena Eestis omandas lastekirurgia eriala I. Freiberg Leningradi Pediaatria Instituudis ja tema töökohaks pärast ordinatuuri lõpetamist 1952. a sai Tallinna Vabariiklik Haigla, kus avati kolm lastepalatiit aseptilise, septilise kirurgia ja traumatoloogia osakonnas.

Iseseisvad lastekirurgia osakonnad avati 04.01.1962 Tallinna Vabariiklikus Haiglas ja 04.09.1962 Tartu Toome Haavakliinikus.

Tallinna Vabariikliku Haigla lastekirurgia osakonna esimeseks juhatajaks oli meditsiinkandidaat I. Freiberg, 1963. aasta juunist M. Mägi ja alates 1988. aastast kuni 2002. aasta septembrini M. Majass, praegu juhatab osakonda O. Porosaar. 1970. aastal suurendati voodikohtade arvu 40ni ja 1972. aastal 45ni. Koos dr M. Mägiga alustas lastekirurgia osakonnas tööd pediaater M. Ilves, samal aastal lisandus neile dr E. Sumera. Esiolgu raviti lastekirurgia osakonnas alla 7aastaseid lapsi.

Hiljem on Tallinnas töötanud lastekirurgia U. Reino, J. Narma, E. Lainevee, A. Avdosin, V. Suvidov. Tallinna Lastehaigla valmimisega 1980. aasta jaanuaris avanesid lastekirurgia

arengu uued võimalused: avati 60kohaline lastekirurgia osakond ning 60kohaline lastetraumatoloogia-ortopeedia osakond. Lastekirurgia osakonna juhataks sai oli M. Mägi ja lastekirurgina töötavad A. Paal, K. Kull, I. Varik, L. Gustavson, K. Väljaots, L. Einre (vt foto 1). Lastetraumatoloogia-ortopeedia osakonda juhatab selle loomisest T. Härma, alul töötas konsultandina osakonnas B. Äniline ning traumatoloogina D. Dubas, A. Luka, J. Stukolkin, S. Nittim, G. Ilinskaja, L. Saluste, A. Lukanenok (vt foto 2). Selle aasta septembrist töötab Tallinna Lastehaiglas äsja lastekirurgia residentuuri lõpetanud med-dr M. Märtsen.

Tartu Haavakliinikus avatud lastekirurgia osakonna juhatajaks määrati B. Maarits, mõne kuu möödudes sai selleks K. Kull ning 1964. aastast M. Liivamägi. Alates 1978. aastast kuni SA TÜ Kliinikumi loomiseni juhatas osakonda E.-A. Värimee. Tartus töötasid lastekirurgia nii osakonna arstid – M. Kuum, M. Eller, A. Birkenfeldt ja R. Lõivukene – kui TÜ arstiteaduskonna õppejõud – dots U. Reino, assistendid M. Sepp, K. Varik. Konkursi korras

Foto 2. Tallinna Lastehaigla traumatoloogia-ortopeedia osakonna arstid.
 Vasakult esimeses reas G. Iljinsakaja, L. Saluste, S. Nittim; teises reas A. Lukanenok,
 J. Stukolkin, T. Härma.

Foto 3. SA Tü Kliinikumi kirurgiakliiniku lastekirurgia osakonna arstid.
 Vasakult esimeses reas E.-A. Värimäe, M. Kuum, M. Eller, U. Reino, K. Varik, A.-L. Birkenfeldt, R. Löivukene;
 teises reas sekretär M. Tõruvere, vanemõde I. Oolo.

valiti 2000. aastast osakonna juhatajaks meditsiinkandidaat K. Varik ja arstiks-õppejõuks E.-A. Värimäe, M. Kuum, A. Birkenfeldt, M. Eller ja R. Löivukene (vt foto 3). Tartus on olnud praktiline töö tihedas seoses teadusliku töö ning õppetööga, mida on juhendanud 1973. aastast dots U. Reino.

Lastekirurgiline abi Eestis on koondunud Tallinna Lastehaiglasse ja Tartu Ülikooli Kliinikumi. Praegusel ajal töötab nendes 13 lastekirurgi ja 7

lasteortopeedi. Spetsialiseeritud osakondades on ravitud eelmise aasta jooksul 4182 kirurgilist ja 1500 ortopeedilist haiget. Aastas tehakse Tallinna osakonnas üle 3000 ja Tartu osakonnas üle 1000 operatsiooni. Kõik lastekirurgid töötavad statsionaaris ja konsulteerivad haigeid ambulatoorselt. Lisaks spetsialistidele on Tartu ja Tallinna lastekirurgia osakonnas ka vajalik materiaalne baas. Tüsistumata juhtudel tehakse lihtsamaid lastekirurgilisi operatsioone plaanilises

korras Jõhvis ja Pärnus, kus kummaski töötab üks lastekirurg.

Lastekirurgia osakond nii Tallinnas kui Tartus on valmis laste erakorraliseks kirurgiliseks ja traumatoloogilis-ortopeediliseks abiks ööpäev läbi.

Summary

Pediatric surgery in Estonia

Pediatric surgery is a field of science dealing with the course, diagnostics and treatment of surgical diseases and is based on and takes account of the anatomical-physiological specificities of the child's organism. The first suggestions about the need for a different management of children in comparison with adults date from 1938 when special pediatric wards were opened at Toome Surgical Clinic. The first physician to take up a postgraduate course in pediatric surgery in 1949 was I. Freiberg who, after completing the course in 1952, started to work at Tallinn State Hospital where three pediatric wards were opened. In 1960, M. Sepp from

Tartu attended a four-month course on pediatric surgery at the Moscow Central Training Institute for Physicians. A department of pediatric surgery was established at Tallinn State Hospital on 04.01.1962 and at Toome Surgical Clinic in Tartu on 04.09.1962. In Tartu, practical work is closely related to teaching and research activity. At present pediatric surgery is concentrated at Tallinn Children's Hospital and at Tartu University Clinics which are ready to render emergency surgical and orthopaedic-traumatological aid to children round the clock.

karin.varik@kliinikum.ee